

Zborník je prvou pôvodnou slovenskou monografickou publikáciou o Fedorovi Ruppeldtovi. Jeho ďalší prínos spočíva v tom, že významným spôsobom sústreďuje a rozširuje znalosti o dejinách Evanjelickej a. v. cirkvi na Slovensku, o dejinách a osobnostiach slovenskej

a československej politiky a kultúry a o svetovom kresťanskom a ekumenickom hnutí. Ide o publikáciu, ktorá je určitým pokračovaním „edície“ evanjelických farárov (Ján Bohdan Hroboň, Jozef Bučko). Za to patrí veľká vďaka martinskému grafikovi Petrovi Ďuríkovi.

(Zaujímavé príhovory, poďakovania a duchovné zamyslenia, ktoré odzneli na prezentácii knihy, si možno vypočúť na webovej stránke <http://www.ecavza.sk/Ruppeldt>).

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK LEKÁROV NA SLOVENSKU DO ROKU 2000

Mgr. Katarína Pekařová, PhD.*

FALISOVÁ, Anna. **LEKÁRI NA SLOVENSKU DO ROKU 2000**. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2010. 485 s.

Takmer polstoročný systematický biografický výskum na Slovensku sa niekoľko desaťročí sústreďoval predovšetkým v Národnom biografickom ústave Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Dlhoročné vedecké úsilie bolo završené vydaním šesťväzkového základného univerzálneho biografického slovníka, ktorý obsahoval heslá o osobnostiach pôsobiach na našom území vo všetkých oblastiach spoločenského, duchovného, vedeckého, kultúrneho i politického života. Po jeho vydaní sa na Slovensku rozvinul biografický výskum v jednotlivých regiónoch, ktorého výsledkom bola tvorba desiatok regionálnych lexikónov, slovníkov a databáz. Väčšina z nich mala takisto univerzálny charakter, t. j. sústreďovala osobnosti zo všetkých oblastí života jednotlivých regiónov. Popri nich v menšej miere vznikali regionálne špecializované biografické slovníky, ktoré si všímali osobnosti z jednotlivých odborov či oblastí života, a to najmä literátov, duchovných, hudobníkov alebo výtvarníkov v danom regióne.

V posledných rokoch sme však zaznamenali aj vznik niekoľkých biografických slovníkov, ktorých ambíciou bolo sústrediť významné osobnosti v rámci jednotlivých odborov, resp. profesií na celom území dnešného Slovenska. K nim môžeme zaradiť biografické encyklopédie spisovateľov, katolíckych osobností, botanikov, osobností slovenského lekárnictva, ale i úzko špecializova-

ných profesií (napr. zvonolejári či najnovšie bibliografi). K tomuto typu biografických slovníkov patrí aj recenzovaná publikácia, ktorá vyšla vo vydavateľstve Slovenskej akadémie vied v Bratislave pod názvom *Lekári na Slovensku do roku 2000*.



Dnes je už pomerne zriedkavým javom, aby sa jednotlivec podujal na taký rozsiahly biografický výskum, ktorého cieľom bolo zhromaždiť významné osobnosti medicíny a zdravotníctva na Slovensku od najstarších čias

* Univerzitná knižnica v Bratislave
e-mail: katarina.pekarova@ulib.sk

do roku 2000. A predsa sa túto náročnú prácu rozhodla vykonať **PhDr. Anna Falisová, CSc.**, pracovníčka Historického ústavu Slovenskej akadémie vied, renomovaná znalkyňa dejín medicíny a autorka mnohých významných monografií a štúdií venovaných dejinám lekárstva a zdravotníctva. Jedna z nich tvorí úvod recenzovaného biografického slovníka.

Uvedené biografické dielo sa skladá z niekoľkých častí – tvorí ho úvod, vstupná štúdia, vlastný biografický slovník, zoznam zaradených lekárov, použitých skratiek a fotografií a napokon zoznam prameňov a použitej literatúry.

V úvode autorka objasňuje zámery a štruktúru diela i jednotlivých biografických hesiel, pričom uvádza: „Práca je snahou o prvé komplexnejšie zmapovanie pôsobenia lekárov na území Slovenska od najstarších čias do roku 2000... Hlavným cieľom je poskytnúť čitateľskej verejnosti základné informácie o osobnostiach, ktoré svojím životom a činnosťou prispeli k rozvoju medicíny a zdravotníctva na Slovensku.“

Zásadnou otázkou pri zostavovaní biografických slovníkov býva samotný výber osobností. V tomto prípade si autorka ako kritériá zaradenia do slovníka vymedzila vedeckú a publikačnú činnosť lekárov, členstvo v akademickej obci, zavádzanie nových diagnostických a liečebných postupov alebo pôsobenie v službách významných osobností. V slovníku nechýbajú ani lekári – cudzinci, ktorí žili a pôsobili na našom území. Autorka zaradila do slovníka len nežijúce osobnosti, ktoré svoj život a činnosť uzavreli do roku 2000.

Samotnému biografickému lexikónu predchádza štúdia pod názvom *Lekársky stav na Slovensku – historické fragmenty*, ktorá má dve časti. V prvej z nich autorka opisuje vývoj vzdelávania lekárov od najstarších čias a prehľadne ju člení podľa jednotlivých medzníkov v dejinách získavania vysokoškolského lekárskeho vzdelania na území Slovenska. V druhej časti približuje vývoj sociálneho postavenia lekárov v spoločnosti od stredoveku do roku 2000. Súčasťou štúdie sú prehľadné tabuľky.

Ťažisko diela tvorí samotný biografický slovník, obsahujúci 1 036 životopisných hesiel osobností, ktoré sa významným spôsobom zapísali do dejín medicíny na Slovensku.

Abecedne zoradené biografické heslá sa delia na dve hlavné časti, prvou z nich je záhľadie a druhou životopisná a hodnotiacia časť.

Záhľadie obsahuje priezvisko a meno, v zátvorke sú uvedené varianty mena, lekárska špecializácia a dátum a miesto narodenia, resp. úmrtia. V záhlaví sú aj tituly osobností a ich vedecké hodnosti, s čím sa v biografických slovníkoch bežne nestretávame. Takýto údaj býva spravidla súčasťou hodnotiacej časti hesla, v tomto prípade však chcela autorka vyzdvihnúť vážnosť vzdelávania lekárov.

Pri zostavovaní biografických slovníkov sa často diskutuje o forme mena osobnosti pôsobiacej pred rokom 1918. V predkladanom slovníku autorka k otázke podoby mena v záhlaví síce uviedla, že „u mnohých lekárov je uvedená aj dobová transkripcia mien“, no nezmienila sa bližšie o zásadách, ktorými sa riadila pri výbere podoby mena. Je však zrejmé, že v záhlaví bola použitá tá forma mena osobnosti, pod akou ju uvádza *Slovenský biografický slovník* (napr. *Chrenóci-Nad', Jozef* tvorí záhľadie a v zátvorke je uvedená historická forma mena, alebo *Velits, Dezider* s variantným *Velics*).

Životopisná a hodnotiacia časť hesla zahŕňa údaje o formách štúdia, odborné pôsobenie s uvedením vykonávaných funkcií, zhodnotenie aktivít a prínosu osobnosti v oblasti medicíny a zdravotníctva, prípadne pôsobenia v iných oblastiach, činnosť vo vedeckých spoločnostiach a napokon získané ocenenia a vyznamenania. Hodnotu tohto významného biografického slovníka by nesporne zvýšilo zahrnutie bibliografickej časti do štruktúry hesla, ktorá by obsahovala aspoň výber diela jednotlivých osobností a základnú zdrojovú literatúru.

Časť hesiel je obohatená o fotografiu osobnosti, ich zoznam na konci diela uvádza aj zdroj prevzatia fotografie.

Záverečný zoznam prameňov a literatúry je rozdelený na archívne pramene, periodiká a použitú sekundárnu literatúru, z ktorej autorka čerpala údaje. Žiadalo by sa osobitne vyčleniť aj literatúru, na základe ktorej bola napísaná kvalitná úvodná štúdia.

Napriek drobným výhradám faktom zostáva, že biografický slovník lekárov je prvým súhrnným dielom o osobnostiach, ktoré sa zapísali do dejín slovenskej medicíny. Veríme, že bude patriť k vyhľadávaným zdrojom informácií nielen medzi lekármi, historikmi a odbornými pracovníkmi knižníc, ale že zaujme aj širokú verejnosť.

NEPOHODLNÁ PRAVDA O ELEKTRONICKÝCH KNIHÁCH

Prudké rozširovanie elektronických kníh prináša starosti knihovníkom, najmä na vedúcich postoch, ktorí musia chrániť osobné a inštitucionálne investície. Klasické papierové knihy môže čítať každý, kto je gramotný, no elektronické knihy si vyžadujú vhodnú čítačku a aj vývoj v oblasti správy digitálnych práv (DRM) určite prinesie ďalšie komplikácie, ak zoberieme do úvahy, že Apple, Adobe a Amazon používajú rozličné formáty a rôzne DRM. V konečnom dôsledku sa budú musieť knižničné zbierky elektronických kníh považovať za dočasné a závislé od rozmarov predajcov. Obmedzí sa aj odovzdávanie súkromných zbierok takýchto dokumentov dedičom či známym, čo spomalí vývoj ľudského poznania, predpovedá bloger Blake na stránke www.lisnews.org.

www.lisnews.org 15. 5. 2012

T.T.